

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Університет прикладних наук (Литва)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Університет «Aurel Vlaicu» в м. Арад (Румунія)

Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Луцький національний технічний університет

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VII Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2025 р.

Полтава
2025

*Орленко Ростислав Володимирович,
аспірант*

*Науковий керівник: Птащенко Л.О., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В ПРОЦЕСІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Повоєнна відбудова України потребуватиме масштабних капіталовкладень, де ключову роль відіграватимуть іноземні інвестиції. За даними оновленого звіту Світового банку, ЄС та ООН у межах оцінки Rapid Damage and Needs Assessment, опублікованого в лютому 2025 року, потреби у відновленні України станом на кінець 2024 року становлять 524 млрд доларів США, що охоплює житловий сектор, транспорт, промисловість, енергетику та агросферу [1]. Водночас тривала війна трансформувала традиційні виклики економічної безпеки, зокрема створила залежність від зовнішнього фінансування та посилила ризики боргової, валютної та бюджетної стабільності.

Фінансова безпека, за визначення Киричук С.М., є складовою національної безпеки, що забезпечує стійкий розвиток соціально-економічних відносин і захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз [2]. Традиційно її оцінюють за системою таких показників: рівень держборгу, дефіцит бюджету, інфляція, стан валютного курсу тощо. Однак існуючі методики не враховують специфічних ризиків, які виникають при залученні іноземного капіталу – від «офшоризації» до деіндустріалізації. Завдання адаптації системи індикаторів фінансової безпеки до процесу залучення іноземних інвестицій для відбудови України залишається невирішеним.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності доповнення системи фінансової безпеки специфічними показниками, які дозволять оцінювати ризики та якість іноземних інвестицій у контексті повоєнного відновлення.

Як зазначає Киричук С.М., система фінансової безпеки охоплює бюджетну, боргову, валютну, податкову та грошово-кредитну безпеку [2]. У воєнний період усі ці складові опинилися під тиском дефіциту бюджету, зростання держборгу, втрат податкових надходжень та нестачі фінансових ресурсів для соціальних видатків.

Згідно з НІСД, у 2023-2024 роках зберігалися середньо-високі ризики у фінансовому секторі, особливо у сфері боргової стабільності та бюджетного дефіциту [3]. Однак ці індикатори фіксують постфактум кризові явища у фінансах держави, тоді як не відображають ризики структури та якості залученого іноземного капіталу, що є ключовим у період відбудови.

Аналіз Ковеля М.П. свідчить, що прямі іноземні інвестиції в Україну за останні роки мали значні коливання через воєнні дії, політичну нестабільність та пандемію COVID-19. Найбільшими інвесторами залишаються країни ЄС, проте значна частина інвестицій походить з офшорних зон (Кіпр, Нідерланди, Віргінські Острови), що створює ризики виведення капіталу, тінізації економіки та ухилення від оподаткування [4].

На основі проаналізованого матеріалу виділено чотири ключові загрози для фінансової безпеки:

- сировинна модель розвитку: концентрація інвестицій у добувних галузях посилює структурну вразливість економіки;
- виведення капіталу: прибутки не реінвестуються, а виводяться в дивіденди та офшори;
- втрачена конкуренція: домінування великих ТНК може знизити позиції українських виробників;

– офшоризація: частина прямих іноземних інвестицій є фактичним поверненням українського капіталу, що маскується під іноземний.

Жодна з цих загроз не фіксується стандартними макроіндикаторами, тому система моніторингу фінансової безпеки потребує розширення.

Для ефективного безпекоорієнтованого управління інвестиційними процесами у період відбудови України доцільно розширити систему моніторингу фінансової безпеки за рахунок показників, які дозволяють оцінювати не лише кількісні обсяги залученого капіталу, а також його якість, структуру та походження.

1. Індикатор реінвестування, який відображає частку прибутку, залишену іноземними інвесторами для повторного вкладення в економіку України. Такий показник свідчатиме про довіру іноземного бізнесу до внутрішнього ринку та рівень утримання капіталу в країні [4].

2. Індикатор галузевої структури інвестицій, який характеризує співвідношення капіталовкладень у добувну промисловість та високотехнологічні сектори. Його застосування дозволить оцінити, наскільки інвестиційна політика сприяє подоланню сировинної моделі розвитку економіки й орієнтує країну на індустріальне зростання. За результатами дослідження НІСД саме диверсифікація виробництва та інноваційно-інвестиційна активність є ключовими факторами стабілізації економічної безпеки у воєнний та післявоєнний періоди [3].

3. Індекс прозорості капіталу, який визначає частку ПІІ, що надходять з офшорних юрисдикцій. Його запровадження дозволить оцінювати ризики «офшоризації» національної економіки, відстежувати походження капіталу та виявляти випадки репатріації українських активів під виглядом іноземних інвестицій.

4. Індикатор інноваційної безпеки, який показує частку іноземних інвестицій, спрямовану на фінансування наукових досліджень, розробок та технологічних стартапів. Такий індикатор дозволить виявляти рівень підтримки інноваційного сектору, оцінювати спроможність економіки до технологічного оновлення та зменшувати ризики технологічного відставання.

У сукупності запропоновані показники дозволяють перейти від формального спостереження за макроекономічними параметрами до якісного аналізу структури, спрямованості та безпечності іноземних інвестицій. Їх інтеграція у систему фінансової безпеки стане підґрунтям для розроблення превентивних рішень державної політики, орієнтованої на зміцнення інвестиційної стійкості та досягнення сталого економічного розвитку України у післявоєнний період.

Література

1. Україна. Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4). *Documents & Reports - All Documents | The World Bank*. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099052925103531065/pdf/P180174-93c8e8c1-83a2-487d-aaec-a8435f9db418.pdf>.

2. Киричук С. М. Фінансова безпека України в умовах воєнного стану: Кваліфікаційна робота. Львів, 2023. 51 с.

3. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь. К.: НІСД, 2024. 71 с.

4. Kovel P. M. Analyzing the Inflow of Foreign Direct Investments in Ukraine. *Business Inform.* 2024. Vol. 3, no. 554. P. 87–95. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-87-95> (date of access: 06.11.2025).